

הפש באתר

בעיני המתבונן
רקמה אנושית חיה של
אדוו-מזוכים

ביקורת טלוויזיה
לשחרר את שליט, הפעם
לתמיד

יום חמישי ב' חשוון תשע"ג, 18.10.2012

20°-28° תל אביב 17:40 **שנייה** קפטן אינטרנט ספרים סוף שבוע ספורט גלריה דעות חדשות

Like 84k

בחירות בישראל | אריה דרעי | בחירות בארה"ב | סוריה | צניחה מהחלל | יהודה היס | תקיפה באיראן

נושאים

[ספרים](#)

ספרים

התחבר באמצעות פייסבוק

"הליכה אל עבר הלילה" מאת עופר אשכנזי | הגרמני הטוב

הספר "הליכה אל עבר הלילה" עוסק בקולנוע של רפובליקת ויימאר המעורערת, שב-15 שנות קיומה נבטו רעיונות הנאציזם-סוציאליזם והיכו שורש

נעמה שפי 01.06.2011 09:55

0 Recommend Send

Be the first of your friends to recommend this.

הורד עכשיו ללא תשלום הארץ android

הורד עכשיו ללא תשלום הארץ iPhone

לתגובות

הדפס

שלח לחבר

שתף בטוויטר

שתף בפייסבוק

שתף

הוסף לרשימת קריאה

הליכה אל עבר הלילה

עופר אשכנזי. הוצאת עם עובד והמרכז להיסטוריה גרמנית באוניברסיטה העברית, 408 עמ', 98 שקלים

קשה לכתוב על היסטוריה גרמנית בישראל. 12 השנים ההן תמיד מנצנצות ברקע, בזיכרונם של החוקרים ובעיניהם של המבקרים האורבים לטרף קל. עופר אשכנזי עושה הכל בספרו כדי להימנע מפח יקוש זה. הספר עוסק בקולנוע של רפובליקת ויימאר המעורערת,

שב-15 שנות קיומה נבטו רעיונות הנאציזם-סוציאליזם והיכו שורש. אך אשכנזי דורש שנזכור את הרפובליקה כפי שהייתה: דמוקרטית ליברלית פורחת שנאבקה על קיומה, ומאז 1930 נסוגה בהדרגה מפני הנאציזם עד שכבש את השלטון ב-1933.

אף שאינו מצהיר על כך, ניכר כי אשכנזי מונע על ידי פסילתם של מחקרים מוקדמים שניסו להתוות קו ישיר מן השבטים הגרמנים, או לותר, או ביסמרק, הישר אל תפישות הנאציזם-סוציאליזם. את התנגדותו לגישה זו מבהיר אשכנזי באופן שבו הוא מציג את מושאי המחקר: "הסרטים שהופקו בגרמניה בין 1918 ל-1933 מדגימים נסיונות להתמודד עם משברי הרציונליות והזהות, במקום להתחמק מהם ולספק בידור אסקפיסטי גרידא". הוא מציג את ההתמודדות של הקולנוע הגרמני עם השבר הרגשי שהציבו הטכנולוגיה ומלחמת העולם הראשונה, רומז לחשיפה של האי-רציונליות על-ידי החלוצים שבמחקרי הנפש, ואינו נופל לנתיב המוכר של פענוח מלחמת העולם השנייה על ידי קודמתה.

ביושרה הוא מסביר את הקושי שניצב לפניו: חלקי סרטים וסרטים שלמים אבדו. חרף החוסרים, אשכנזי אינו מסתפק בדיון פופוליסטי בסרטים הנודעים של התקופה כמו "הקבינט של ד"ר קליגרי", "M" ו"אלף העיניים של ד"ר מבזזה". הוא גם מוותר על הסברים שחוקים שהציעו קודמיו, ובראשם זיגפריד קרקאוור בספרו "מקליגרי להיטלר", הראים בקולנוע כלי מניפולטיבי ששירת היטב את הנאציזם-סוציאליזם. אשכנזי מדגל גם על "סרטי הרים", המשתמשים בתבנית רומיאו ויוליה ומסתיימים בסוף טוב על רקע נופיה עוצרי הנשימה של דרום גרמניה, נופים שיש שמשייכים אותם ללאומיות הגרמנית שהתפתחה אותה עת באותו אזור.

כדי להימנע מקריאת ההיסטוריה לאחור, אשכנזי ממעט לדון בהיסטוריה הגרמנית, שאליה הוא מתייחס יותר בהערות מאירות העיניים המובאות - כרגיל ולמרבה הצער - בסוף הספר ולא בשולי כל עמוד. הסיבה לצמצום ברורה: אילו עסק בכלל התמורות של רפובליקת ויימאר, היה מחויב לגולל גם את אחריתה של העלייה, ומאחרית זו ביקש להתמזר בספרו. הוא מתייחס רק לסוגיות הנוגעות למחקרו באופן ישיר ובכללן האינפלציה הגדולה, כניסת הפסקול המדבר וההתמודדות של תעשיית הקולנוע הגרמנית עם הוליווד.

התחבר/הרשם לאתר

קפה

תגובות

רשימת קריאה

תיק מניות

הצעות מיוחדות

עוד בספרים

עוד בספרים

"חלום הצבר הלבן": התקווה שאחרי

בספרו האוטוביוגרפי נועץ בנו מירון בבנבשתי את קוציו על ימין ועל שמאל בלי חומרי טשטוש או הרדמה, והבדיקה כואבת

יוסי שריד 18.10.2012 10:29

הסובלנות היא כאן טבעית ומובנת מאליה. מקלקלים אותה הפוליטיקה והפוליטיקאים

פרק 1 || אש במדרון

פרק 1 || נמר השלג

פרק 1 || נמר השלג

פעילות המלצות

אל תפקקו בכנות Yuval Alfya recommended מוסיקה 5 hours ago

נצרים את זיכרונם Hagai Barnea recommended on Sunday

נחשפות מכסות המזון שהתירה ישראל בעת הסגר על עזה - מדיני-ביטחוני 385 people recommended this.

בתום 5 שנות דיונים, ביהמ"ש החליט: כתבי קפקא יועברו לספריה הלאומית - חינוך וחברה 320 people recommended this.

הקומדיה הציונית: התופת": ממלחמה" למלחמה, משכול לשכול - פרוזה 39 people recommended this.

Facebook social plugin

הפופולריות בספרים

היום השבוע החודש

01	"חלום הצבר הלבן": התקווה שאחרי יוסי שריד 7
02	הסובלנות היא כאן טבעית ומובנת מאליה. מקלקלים אותה הפוליטיקה והפוליטיקאים בני ציפר 5
03	המורה, סיפור ורד לי 2
04	האירוניה של רחל איתן על המין הגברי יצחק לאור
05	חיים עם ספרים ג'וליאן בארנס 2
06	ספרים חדשים 17.10.2012 הארץ

פרסומת

<p>נפתרים מהפסרת עוד הקיץ?</p> <p>טיפול פשוט להעלמת הפטריות ברגליים לפרטים <<<</p>	<p>BA במנהל ומדיניות ציבורית</p> <p>ניהול חשויות ציבוריות ועמותות ספיר <<<</p>
--	--

ובכל זאת, האם אפשר לכתוב על רפובליקת ויימאר במנותק מאירועים שקדמו לה ושהתחוללו לאחריה? השאלה הזו מהדהדת במיוחד לנוכח המסגרת של הספר: משברי רצינוניות וזהות. מדובר בסוגיה ששורשיה נעוצים בתיעוש הגובר, בחדידת המרחב הציבורי אל המרחב הפרטי על ידי אמצעי התקשורת ובערעור שכפתה מלחמת העולם הראשונה. אשכנזי נוגע בנקודות אלה ואף כורך בין גיבוש הזהות לנאורות הגרמנית. הוא גם מדגיש את עלייתם של תחומי ידע חדשים, סוציולוגיה ועוד יותר ממנה - פסיכולוגיה. אך מאמציו להימנע מראייתיה של רפובליקת ויימאר כמסדרון המוביל לחורבן המוחלט שגרמה מלחמה שנייה מותירים חלל. שימוש במסגרת היסטורית רחבה היה נותן למחקר עומק נוסף ומקל על קוראיו. את משברי הרצינוניות והזהות בוחן אשכנזי באמצעות כמה מרחבים: העיר והמיכון החדש המאפייני אותה כסביבה וכמרחב עבודה, הרפתקאות המתחוללות בתוך גרמניה ובמרחבים מרוחקים ואקזוטיים, וגם התייחסות קצרה לסרטי מלחמה. חלק נכבד מן התזה עוסק בתפישת המרחב העירוני ובגבול הדק שהעיר מזמנת בין קיום רצינולי ונורמטיבי לקיום שאינו כזה. הקשר שבין הרצינולי/אי-רצינולי לחקר הפסיכולוגיה מטופל כמה פעמים ובולט במיוחד בניתוח סרטו של גיאורג וילהלם פבסט "סודותיה של נפש" (1926), המוקדש לכלים האנליטיים המאפשרים להתמודד עם דחפים אפלים ולהביא לנצחון התבונה על השיגעון.

את הפער בין שפיות לטירוף הרבו הבמאים להציג באמצעות אלגוריה מחיי היומיום: השונות בין הסביבה הביתית המגוננת לרחוב השופע טכנולוגיות חדשניות ופיתויים רבים. שניים מסרטיו של הבמאי היהודי קרל גרונה, "הרחוב" (1923) ו"קנאה" (1925), מדגימים את התפישה הזו. "הרחוב" מתאר את החוויה המטלטלת של אדם היוצא מביתו אל פיתויי העיר, מתאהב בנוכלת, עד לרצח וכמעט מואשם בו. בסוף הלילה הוא שב לביתו, שם מתברר שהשיממון הבורגני הוא מבטחו. הדוגמה הזו מחדדת את האבחנה של אשכנזי כי הבית (המישן והמיושב) והרחוב (החדשני והפתייני) הם שני מרחבים שונים ומנוגדים בתכלית בקולנוע הוויימארי ומשקפים את הפער בין הרצינולי לאי-רצינולי. ב"חביבם של האלים" (1930) לוקח הנס שוורץ את הרעיון צעד נוסף; הסרט מגולל את סיפורו של זמר אופרה המאבד את קולו ומתאושש רק בשבוב לכפר ולאשתו.

הבנת הטכנולוגיה כגורם מערער חוזרת בסרטים רבים, ואין להתפלא על כך. בחברה שחוויה הטכנולוגיה שלה הוליקה לשידוד מערכות כללי, קל היה למשול את הקדמה לסף טירוף. "קנאה" מתעכב על המרחבים העירוניים העמוסים מכוניות וחשמל. ניתוח הסרט, העוסק בפער שבין ריאליזם לחזות מתעתעת, מחמיץ עוד מבט, משני אבל חשוב. הטכנולוגיה הדומיננטית ברקע העלילה היא זו שאריך קסטנר תיאר ב"עיר החשמלית", אחת מן התחנות ב"35 במאי". ייתכן שב-1931 הטכנולוגיה נראתה ידידותית יותר, ואולי הצגתה ככזו לילדים מלמדת דווקא על הצורך להפיג את החששות שעוררה. הקשר תרבותי רחב יותר היה מחזק את הדגשים שאשכנזי שם על הטכנולוגיה כגורם מרכזי במחשבה הוויימארי.

ואכן, את הצלחתם של מקצת הסרטים של רפובליקת ויימאר תולה אשכנזי ביכולות הטכנולוגיות בנות הזמן. הן שהעניקו אמינות למוטיב המעבר בין מרחבים בסרטים דוגמת "המוות העייף" (1921) של פריץ לאנג ו"פנטום" (1922) של פרידריך וילהלם מורנאו, המתארים נדודים רוחניים בין עולמות ומרחבים. נדודים כאלה אינם נושא חדש בתרבות הגרמנית. הם מאפיינים את הספרות הגרמנית למן "הבתולה מאורליאן" (1801) של פרידריך שילר, "קדירת הזהב" (1814) של את"א הופמן, ועד ל"סיפור שאינו נגמר" (1979) של מיכאל אנדה. אילו הציע אשכנזי הקשר כזה, היה מעקר מיסודו את הנישור הבוטה של הרומנטיקה הגרמנית לתפישות הנאצי-סוציאליזם ומפרש את האמנות כחשיבה מופשטת שאינה מכוונת בהכרח למטרה פוליטית.

ההיקסמות ממחזות רחוקים ואקזוטיים הקשורים לקולוניאליזם האירופי, תופסת אף היא מקום נכבד בספר. שני סרטים מ-1921 יכולים להסבירה. הנס שומבורג, במאי "אישה לבנה בין קניבלים", הוצג בפרסומים לסרט כמומחה לאפריקה, כדי לחזק את ההערכה שהצילומים אותנטיים. לעומתו, ביקש "הקבר היהודי" של ג'ו מאי להדגיש את הפער בין הרצינוליזם העדיף של המהנדס הגרמני העובד בהודו לבין מי ששכרו את שירותיו - הודים שהם אי-רצינוליים ונחותים ממנו. בעיני הסרטים האלה משקפים את הצלחת הצילום באירופה: אפשר "להיות שם" באמצעות עדשותיהם של אחרים.

אחד הנתונים המרתקים על סרטי ההרפתקאות המתרחשים במקומות מרוחקים ובתרבויות אקזוטיות הוא מספרם: 170 סרטים כאלה הופקו ב-15 שנותיה של רפובליקת ויימאר. הנתון מעורר שתי תהיות: האחת היא עצם העובדה שדווקא במדינה שהכיבושים הקולוניאליסטיים שלה נפלו במידה ניכרת מאלה של שכנותיה הקטנות ממנה כמו בלגיה והולנד הוקדשו סרטים רבים כל כך למרחבים זרים. יתר על כן, אותה חברה תהפוך בתוך זמן קצר את הזר האקזוטי למוקצה מחמת מיאוס. מסיבה זו, התהייה האחרת נוגעת לניתוח עצמו. הרצון של אשכנזי שלא ליפול לתזה הלעווה של הדרך הסלולה לנאציזם הופך כאן להחמצה.

ספרו של אשכנזי משמח מן הטעם שקוראי עברית יכולים להתוודע אל מחקר מבוסס, רציני ומעניין מן השורה הראשונה. חוקרים ישראלים רבים נכנעים ללחצי האקדמיה המקומית ומפרסמים את מחקריהם באנגלית ובשפות "נחשבות" אחרות. אשכנזי חלק את תובנותיו קודם כל עם החברה שבה צמח, ואשר בה הוא שותף לבניית תרבות מחקר בעברית. ספרו כתוב לרוב בשפה נהירה, אם כי לפרקים ניכרים עקבותיו של ז'רגון אקדמי, שיקשה על הקוראים.

חשוב להציג את תוכן הסרטים לפני ניתוחם, כפי שאשכנזי עושה. אלא שלפעמים התיאורים מפורטים במידה המקשה לעקוב אחריהם. וארכונותם מגמדת את הפרשנות המקורית והמעניינת. ואכן, במקומות שבהם ניתן מקום מספק להסברים רחבים על התברה הגרמנית, תרבותה וההיסטוריה שלה - אשכנזי במיטבו.

הפרופ' נעמה שפי היא היסטוריונית של גרמניה

הקבינט של ד"ר קליגרי. דיון לא פופוליסטי

כתבות נוספות שעשויות לעניין אותך

ספרות

"הקמע": נערה עם קקוע תמנון

חדשות

עימות שני סוער בין המועמדים לנשיאות אובמה לא...

דעת

קריקטורה יומית | 9 באוקטובר 2012

[?]

הוספת תגובה

שם: להוספת תגובה מזוהה לחץ כאן

נושא:

תגובה:

בשליחת תגובה זו הנני מצהיר שאני מסכים עם [תנאי השימוש של אתר הארץ](#)

שיתופי פעולה	TheMarker	עכבר העיר	כלים שימושיים	מדורים
עכבר כרטיסים	דין וחשבון	אוכל	המייל האדום	גלריה
עכבר EXTRA	הייטק	אמנות	מדיניות פרטיות	חדשות
עכבר משלוחים	זירת היועצים	במה	חלון מבזקים	מאמרים ודעות
אופנה	נדל"ן	טלוויזיה	ניוזלטר הארץ	ספורט
פסח	מדיה ופרסום	ילדים	כל כותרות היום	ספרים אונליין
הריון ולידה	סמארטפון	לילה	צור קשר	ספרים
משפחה	עסקים קטנים	מוזיקה	תנאי שימוש	סרטים מומלצים
עבודה	צרכנות	סרטים	מנוי לעיתון	קפטן אינטרנט
תזונה	קריירה	עכבר העיר	מידע למנויים	Haaretz.com
זירת הקניות	רכב	עכבר עולם		Israel Weather
ערוץ המדע	שוק ההון	לילה לבן 2012		Israel news
מטבחי זיו	TechNation	רד הוט צ'לי פפרס		Travel in Israel
	Cafe			Jewish World
				Shabbat Times

עוד במדור: שירה | עמוס עוז | ספרים חדשים | ספרים אלקטרוניים | ספרים | סיפור קצר | ספרי ילדים | ספרים מומלצים
חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ